

“Của cho” là vật chất - “cách cho” là phẩm chất

ISSN: 2734-9195 08:25 29/11/2025

“Của cho” là vật chất; “cách cho” là phẩm chất và phương pháp. Phẩm chất ấy trọn vẹn khi tâm song hành với trí tuệ, khi khiêm cung đi đôi với minh bạch, và khi việc thiện luôn hướng đến công bằng và tự lực.

Những ngày **bão lũ ở Đắk Lắk**, khi dòng nước đục ngầu tràn qua đồng ruộng, khi mái nhà bồng trở nên mỏng manh trước gió quật, nước lũ. Trong hoàn cảnh ấy, mỗi phần quà – chai nước, túi gạo, tấm bạt – đều trở nên quý giá. Nhưng điều làm ấm lòng nhất không chỉ là vật được trao, mà là cách thức, hiệu quả và tinh thần của việc trao.

Trong giáo lý nhà Phật, tâm là gốc của mọi thiện pháp. Tuy nhiên, lòng từ bi muốn trọn vẹn phải đi cùng trí tuệ. Một món quà trao bằng thiện ý nhưng thiếu suy xét, không đúng nhu cầu thực tế của địa phương, đôi khi giống như đặt thêm cục băng lên một vết thương đang buốt lạnh. Nó có thể gây lệ thuộc, lãng phí, thậm chí vô tình làm tổn hại. Bởi vậy, “cách cho” không chỉ nằm ở thái độ nhã nhặn hay phong thái khiêm cung, mà còn nằm ở tỉnh giác: cho sao cho hữu ích, bền vững và tôn trọng phẩm giá.

Từ bi trong Phật học không phải là cảm xúc mềm yếu, mà là năng lực thấu hiểu nỗi khổ. Trí tuệ không phải là sự lạnh lùng, mà là khả năng thấy rõ nguyên nhân. Khi hai yếu tố này song hành, ta biết đặt câu hỏi đúng: Người này cần gì nhất lúc này? Là nước sạch hay quần áo? Là thuốc men hay công cụ phục hồi sinh kế?

Trí tuệ ấy dẫn đến khảo sát thực địa, tham vấn cộng đồng, đồng thiết kế các hoạt động cứu trợ. Nhờ vậy, món quà trao đi không chỉ xoa dịu một bữa đói hôm nay mà còn góp phần phục hồi từ gốc rễ ngày mai.

Nhà Phật dạy: bố thí mà khiến người khác cảm thấy thấp xuống thì phước báu không tròn. Nhưng “giữ phẩm giá” không thể dừng ở lời nói. Nó phải cụ thể: Xin phép trước khi chụp ảnh hoặc quay video; Tôn trọng quyền ẩn danh khi người nhận mong muốn; Không dựng cảnh xếp hàng phơi nắng để “lấy hình”; Không

biến nỗi đau của cộng đồng thành phương tiện gây tiếng vang cho người cho.

Thiện nguyện không chỉ là lòng tốt; nó cần tiêu chuẩn hành nghề. Tôn trọng phải trở thành hành động rõ ràng – không chỉ là ý niệm.

Có những đoàn thiện nguyện lặng lẽ: đến trao quà, hỏi han, rồi đi nhẹ nhàng. Họ không cần nêu tên, và người dân vẫn nhớ mãi. Nhưng lặng lẽ không có nghĩa là thiếu minh bạch.

Một tổ chức thiện nguyện có thể công khai nguồn lực, phương thức phân phối, kết quả hỗ trợ – mà vẫn bảo vệ quyền riêng tư của người nhận.

Như vậy, sự lặng lẽ trở thành phẩm chất, còn sự minh bạch là trách nhiệm.

Người nhận quà phải là người được tôn trọng, không phải “đối tượng được ban ơn”.

Việc nhận là hoàn toàn tự nguyện; không kèm điều kiện, không gán đòi hỏi trả ơn. Trong tổ chức hoạt động, tiếng nói của cộng đồng phải được lắng nghe: họ biết mình cần gì và nên phân phối ra sao.

Cho như vậy mới thực sự là chia sẻ – không phải phô diễn.

Trong tinh thần Phật giáo, hành động giúp đỡ tối thượng không phải là nuôi dưỡng sự phụ thuộc, mà là giúp người khác tự lực. Trong bối cảnh bão lũ, điều đó nghĩa là kết hợp giữa cứu trợ khẩn cấp và phục hồi dài hạn: sửa mái nhà bằng vật liệu bền vững; hỗ trợ giống cây trồng phù hợp khí hậu; chuyển giao kỹ

thuật canh tác chống ngập; tạo góc học tập và tâm lý ổn định cho trẻ; theo dõi phục hồi sinh kế 6-12 tháng sau lũ.

Thiện nguyện hiệu quả phải có chỉ số theo dõi, có người chịu trách nhiệm và có định hướng dài hơi.

Một bức ảnh không nên biến con người thành đối tượng. Trước khi chia sẻ, hãy xin phép, che mờ thông tin nhạy cảm và kể câu chuyện bằng giọng tôn trọng. Có những việc thiện cần sự lặng lẽ. Có những câu chuyện cần được kể để kêu gọi hành động hệ thống. Nhưng dù là im lặng hay lên tiếng, điều quan trọng là luôn đặt lợi ích của người chịu ảnh hưởng lên trước.

Cứu trợ quan trọng, nhưng không đủ. Người thiện nguyện và các tổ chức có thể đồng hành cùng địa phương trong việc kiến nghị nâng cấp hạ tầng, xây dựng hệ thống phòng chống thiên tai, thúc đẩy chính sách giảm rủi ro – để đau khổ không tái diễn.

Đó chính là từ bi có trí tuệ: nhìn vào nguyên nhân, và hành động trên bình diện lớn hơn.

Bão lũ rồi cũng tan. Nhà sẽ dựng lại. Ruộng sẽ xanh trở lại. Nhưng người dân sẽ nhớ mãi cách ta đã đến với họ. Không phải để họ kể ơn, mà để họ nhớ một phẩm chất đẹp.

Có khi chỉ một chai nước, một túi gạo, một tấm áo. Nhưng khi được gửi bằng trái tim tỉnh giác, bằng sự tôn trọng, bằng kế hoạch hướng đến tự lực và bền vững, món quà ấy vượt khỏi giá trị vật chất. Nó nuôi dưỡng niềm tin vào con người và gieo mầm cho một cộng đồng biết tự đứng dậy với phẩm giá.

“Của cho” là vật chất; “cách cho” là phẩm chất và phương pháp. Phẩm chất ấy trọn vẹn khi tâm song hành với trí tuệ, khi khiêm cung đi đôi với minh bạch, và khi việc thiện luôn hướng đến công bằng và tự lực.

Đó chính là bố thí cao đẹp, không khiến người nhận thấy mình thấp xuống, cũng không khiến người cho rời đi mà không trưởng thành thêm.

Tác giả: **Nguyễn Văn Khánh**